Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

9 päivänä lokakuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – Direktiivi 2003/88/EY – Työajan järjestäminen – 2 artiklan 1 alakohta – Työajan käsite – Luonnonsuojelualueiden parantamiseen tähtäävät työt – Työntekijöiden matka-aika kiinteän lähtöpaikan ja luontoalueiden välillä – Tämän matka-ajan sisällyttäminen työntekijöiden työaikaan

Asiassa C-110/24,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (Valencian itsehallintoalueen ylioikeus, Espanja) on esittänyt 24.1.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 9.2.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Sindicat de Treballadores i Treballadors de les Administracions i els Serveis Públics (STAS-IV)

vastaan

Valenciana d'Estratègies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental SA (VAERSA),

jossa asian käsittelyyn osallistuvat

Comissions Obreres del País Valencià (CCOO-PV),

Confederació General del Treball del País Valencià i Múrcia – (CGT-PV),

Unión General de Trabajadores del País Valenciano (UGT-PV),

Sindicato Intercomarcal de Trabajadores de Castellón (SIT),

Unión Sindical Obrera de la Comunidad Valenciana (USO) ja

Colectivo de Personal Administrativo y Técnico de VAERSA (CPAT VAERSA),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja I. Ziemele (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. Kumin ja S. Gervasoni,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

julkisasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Valenciana d'Estratègies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental SA (VAERSA), edustajinaan T. Lleó Alonso ja I. Sánchez Lázaro, letradas,

– Comissions Obreres del País Valencià (CCOO-PV), edustajanaan A. M. García Mateu, abogada,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään M. Morales Puerta,

– Euroopan komissio, asiamiehinään I. Galindo Martín ja D. Recchia,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY (EUVL 2003, L 299, s. 9) 2 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty oikeusriidassa, jossa vastakkain ovat Sindicat de Treballadores i Treballadors de des Administracions i els Serveis Públics (STAS-IV) ja Valenciana d'Estratègies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental SA (VAERSA) ja jossa on kyse biodiversiteetistä huolehtivien työntekijöiden työpäivän alussa ja lopussa matkaan käytetyn ajan sisällyttämisestä näiden työntekijöiden työaikaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2003/88 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Tarkoitus ja soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä vahvistetaan turvallisuutta ja terveyttä koskevat vähimmäisvaatimukset työajan järjestämistä varten.

2. Tämä direktiivi koskee:

a) vuorokautisia ja viikoittaisia vähimmäislepoaikoja ja vuosilomaa sekä taukoja ja viikoittaista enimmäistyöaikaa; ja

b) tiettyjä yötyötä, vuorotyötä ja työaikajärjestelyjä koskevia seikkoja.

3. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkeen [toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12.6.1989 annetun neuvoston direktiivin 89/391/ETY (EYVL 1989, L 183, s. 1)] 2 artiklassa tarkoitettuun yksityiseen ja julkiseen toimintaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän direktiivin 14, 17, 18 ja 19 artiklan soveltamista.

– –”

4 Mainitun direktiivin 2 artiklan, jonka otsikko on ”Määritelmät”, 1 ja 2 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

1. ’työajalla’ ajanjaksoa, jonka aikana työntekijä tekee työtä, on työnantajan käytettävissä ja suorittaa toimintaansa tai tehtäviään kansallisen lainsäädännön ja/tai käytännön mukaisesti;

2. ’lepoajalla’ ajanjaksoa, joka ei ole työaikaa”.

Espanjan oikeus

5 Työntekijöihin sovellettavista säännöistä annetun lain (Ley del Estatuto de los Trabajadores), sellaisena kuin se on muutettuna työntekijöihin sovellettavista säännöistä annetun lain konsolidoidun toisinnon hyväksymisestä 23.10.2015 annetulla kuninkaan asetuksella 2/2015 (Real Decreto Legislativo 2/2015, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores; BOE nro 255, 24.10.2015, s. 100224), 34 §:n, jonka otsikko on ”Työaika”, 1, 3 ja 5 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Työajan kestosta määrätään työehtosopimuksissa tai työsopimuksissa.

Tavanomainen enimmäistyöaika on vuosikohtaisesti laskettuna keskimäärin 40 tosiasiallista työtuntia viikossa.

– –

3. Työjakson päättymisen ja seuraavan jakson alkamisen välille on jäätävä vähintään 12 tuntia.

Tosiasiallisten tavanomaisten työtuntien määrä ei saa ylittää 9:ää tuntia päivässä, ellei työehtosopimuksessa tai sen puuttuessa yrityksen ja työntekijöiden edustajien välillä ole sovittu muusta päivittäisen työajan jakautumisesta siten, että joka tapauksessa noudatetaan työskentelyjaksojen välistä lepoaikaa.

– –

5. Työaika lasketaan siten, että työntekijän työpäivä sekä alkaa että päättyy työpaikalla.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

6 VAERSA on osakeyhtiö, jonka osake-enemmistö on Generalitat Valencianan (Valencian itsehallintoalue, Espanja) omistuksessa, ja se on julkinen yritys, jonka tehtävänä on toteuttaa julkisia investointeja eurooppalaisen ekologisen Natura 2000 -verkoston luontoalueiden parantamiseksi. Tätä varten VAERSA toimii koko Valencian alueella sijaitsevilla luontoalueilla 15 yksikön voimin; niistä kukin koostuu neljästä henkilöstä, ja niiden toiminta jakautuu ennalta määrättyihin maantieteellisiin alueisiin. Tarkemmin sanottuna kyseessä ovat kuusi yksikköä Provincia de Valenciassa (Valencian maakunta, Espanja), neljä yksikköä Provincia de Alicantessa (Alicanten maakunta, Espanja) ja viisi yksikköä Provincia de Castellónissa (Castellónin maakunta, Espanja).

7 Näihin yksikköihin kuuluva biodiversiteettiin keskittyvä henkilöstö, joka on nimetty ”Natura 2000 -verkoston henkilöstöksi”, tarjoaa palvelujaan luonnonsuojelualueilla. Niihin siirtymiseksi näillä työntekijöillä on VAERSAlle kuuluvia ajoneuvoja, joilla he siirtyvät lähtöpaikasta, jota kutsutaan tukikohdaksi. Tukikohdat ovat paikkoja, jotka on kunkin yksikön osalta sijoitettu sen luontoalueen viitekuntaan, jolla kyseiset työntekijät hoitavat tehtäviään.

8 VAERSAlla on myös maakunnallisia esihenkilöitä. Esihenkilöille ilmoitetaan kuukausittain viestillä sähköisen viestintäsovelluksen WhatsAppin välityksellä kuukausikohtaiset työlistat eriteltyinä alueittain, yksiköittäin ja tietyn työpäivän osalta, ja viestissä ilmoitetaan työmaiden täsmällinen sijainti, kunkin yksikön suoritettavana olevat työt ja muut tekniset seikat.

9 Kyseessä olevat työntekijät matkustavat omin keinoin kotipaikastaan VAERSAn ennalta määrittämään tukikohtaan, jossa heidän on oltava paikalla klo 8:00 mennessä. Tähän tukikohtaan saavuttuaan he saavat VAERSAlta käyttöönsä ajoneuvon, jossa on töiden suorittamiseen tarvittava kalusto. Tukikohdasta he siirtyvät tässä ajoneuvossa, jota ajaa VAERSAn työntekijä, kyseessä olevalle työmaalle. Työt lopetetaan työmaalla kello 15.00 ja työntekijät kuljetetaan mainitussa ajoneuvossa tukikohtaan. Tukikohdasta he siirtyvät koteihinsa omin keinoin.

10 Vaikka biodiversiteetistä huolehtivien työntekijöiden työsopimuksissa määrätään, että matka-aikaa, joka käytetään meno- ja paluumatkoihin tukikohdasta kyseisellä luonnonsuojelualueella sijaitsevaan työskentelypaikkaan ja sieltä takaisin tukikohtaan, ei pidetä tosiasiallisena työaikana, VAERSA kirjaa käytännössä tällaiseksi ajan, joka näiltä työntekijöiltä kuluu päivittäin siirryttäessä tukikohdasta kyseiseen työskentelypaikkaan. Kyseinen yhtiö ei sitä vastoin kirjaa työajaksi työskentelypaikan ja tukikohdan välistä paluumatkaa työpäivän päättyessä.

11 Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (Valencian itsehallintoalueen ylioikeus, Espanja), jossa STAS-IV on nostanut ryhmäkanteen VAERSAa vastaan ja joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, toteaa, että pääasian asianosaiset eivät kiistä tämän oikeusriidan taustalla olevaa tosiasiallista tilannetta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan herää kuitenkin kysymys siitä, onko aika, joka biodiversiteetistä huolehtivilta työntekijöiltä kuluu paluumatkaan kyseiseltä luonnonsuojelualueelta, jolla he suorittavat kyseiset työtehtävät, VAERSAn perustamaan tukikohtaan, laskettava direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuksi työajaksi.

12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) katsoi 10.9.2015 annetun tuomion Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras (C-266/14, EU:C:2015:578) mukaisesti 7.7.2020 antamassaan tuomiossa nro 605/2020, että kun kyse on hissien asennus-, huolto- ja korjauspalveluja tarjoavasta

yrityksestä, kyseisten työntekijöiden matka-aikaa kotoaan asiakkaidensa kotiin on pidettävä työaikana. Kyseinen tuomioistuin totesi, että jos matka asiakkaan kotiin on välttämätön yrityksen toiminnan kehittämistä varten, koska sen työntekijät eivät voisi asentaa hissejä tai huoltaa tai korjata niitä, jos he eivät matkustaisi asiakkaiden koteihin tarvittavien materiaalien ja työkalujen kanssa, mikä näkyy myös näistä palveluista laadittavissa laskuissa, on selvää, että kyseisiä matkoja on pidettävä työaikana”.

13 Tribunal Supremon 9.6.2021 antama tuomio nro 617/2021, joka koskee teollisuuskoneiden ylläpitoa suorittavien työntekijöiden matkoja, on samansuuntainen.

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa kuitenkin, että Tribunal Supremon oikeuskäytännössä on eroavaisuuksia. Kyseinen tuomioistuin nimittäin kieltäytyi 19.11.2019 antamallaan tuomiolla nro 784/2019 pitämästä työaikana aikaa, jonka palomiehet käyttävät lentokentällä siirtymiseen teknisestä palveluyksiköstä, jossa he työskentelevät silloin, kun he eivät suorita interventiota, paikkaan, jossa he tulevat kollegoidensa tilalle. Tribunal Supremo perusteli tätä näkemystä sillä, että ”sinä aikana, joka kuluu matkalla teknisestä yksiköstä ilma-alusten pelastus- ja palontorjuntakeskukseen, [asianomaiset työntekijät] eivät ole varsinaisesti työnantajan käytettävissä, vaan he suorittavat valmistelutehtävää, joka on samankaltainen kuin siirtyminen yrityksen pukuhuoneesta työpaikalle. Se, että turvallisuussyistä on käytävä ensin teknisessä yksikössä ja käytettävä magneettiavainkorttia, ei merkitse sitä, että työaika olisi alkanut kulua. Tällä välin työntekijän ei tarvitse suorittaa mitään henkilökohtaista työtehtävää, eikä häntä voida kohdentaa mihinkään työtehtävään, koska se jää hänen tuotannollisen toimintansa piirin ulkopuolelle”.

15 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että se on aiemmin itse päätynyt ristiriitaisiin ratkaisuihin kahdessa asiassa, joissa oli kyse kahden biodiversiteetistä huolehtivan työntekijän VAERSAa vastaan nostamista kanteista, jotka koskivat heidän liikkumistaan tukikohdan ja kyseisten luonnonsuojelualueiden välillä, vaikka se oli tukeutunut samaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön näitä asioita käsitellessään.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on siten 21.9.2021 antamassaan tuomiossa nro 2696/2021 katsonut, että työaikana ei ollut pidettävä työntekijöiden matkoja tukikohdan ja kyseisten luonnonsuojelualueiden välillä sillä perusteella, että näiden matkojen aikana kyseiset työntekijät eivät olleet työnantajansa käytettävissä eivätkä voineet suorittaa tehtäviään. Sitä vastoin kyseinen tuomioistuin katsoi 3.12.2021 antamassaan tuomiossa nro 3555/2021, että kyseiset matkat olivat työaikaa.

17 Tältä osin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt siitä, ovatko tällaiset matkat direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua työaikaa, johtuvat siitä, että vaikka on totta, että biodiversiteetistä huolehtivat työntekijät eivät työskentele siirtyessään työmaalta tukikohtaan, he eivät voi myöskään käyttää aikaansa vapaasti, koska tämä matka tapahtuu heidän työnantajansa omistamassa ajoneuvossa ennalta määrättynä ajankohtana kyseisen työnantajan vahvistaman aikataulun mukaisesti.

18 Näissä olosuhteissa Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2003/88] 2 artiklaa tulkittava siten, että matka-aika, jonka työntekijät käyttävät yrityksen ajoneuvossa työpäivän alkaessa ja päättyessä tukikohdasta kyseiselle luonnonsuojelualueelle tai työmaalle, jossa he hoitavat tehtäviään, ja sieltä tukikohtaan merkitsee ’työaikaa’ sen määritelmän mukaan, joka direktiivin 2 artiklassa annetaan tälle käsitteelle?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, että aikaa, joka on käytetty meno- ja paluumatkoihin, jotka työntekijöiden on tehtävä yhdessä työnantajansa määrittämänä ajankohtana ja työnantajalle kuuluvalla ajoneuvolla siirtyäkseen tietystä tämän työnantajan määrittämästä paikasta paikkaan, jossa kyseisten työntekijöiden ja tämän työnantajan välisessä työsopimuksessa määrätty luonteenomainen työsuoritus suoritetaan, on pidettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna työaikana.

20 Direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohdassa työajan käsite määritellään siten, että sillä tarkoitetaan ”ajanjaksoa, jonka aikana työntekijä tekee työtä, on työnantajan käytettävissä ja suorittaa toimintaansa tai tehtäviään”. Direktiivin 2 artiklan 2 alakohdassa käsite ”lepoaika” määritellään negatiivisesti siten, että sillä tarkoitetaan ajanjaksoa, joka ei ole työaikaa.

21 Unionin tuomioistuin on lisäksi todennut, että direktiivissä 2003/88 ei säädetä työajan ja lepoajan välimuodosta ja että nämä kaksi ryhmää ovat toisensa poissulkevia (ks. vastaavasti tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, 25 ja 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 Tämän osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että direktiivissä 2003/88 tarkoitetut työajan ja lepoajan käsitteet ovat unionin oikeuden käsitteitä, jotka on määriteltävä objektiivisten ominaispiirteiden avulla kyseisen direktiivin – jolla pyritään vahvistamaan vähimmäismääräykset työntekijöiden elin- ja työolojen parantamiseksi – systematiikkaan ja tarkoitukseen tukeutumalla. Vain tällaisella itsenäisellä tulkinnalla voidaan nimittäin varmistaa direktiivin täysi tehokkuus ja kyseisten käsitteiden yhtenäinen tulkinta kaikissa jäsenvaltioissa (tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Lopuksi on todettava, että kyseisen direktiivin 2 artikla ei myöskään kuulu niihin direktiivin säännöksiin, joista on sallittua poiketa (tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi on näin ollen tutkittava, täyttyvätkö pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa työajan käsitteen tunnusmerkit, jotka on palautettu mieleen tämän tuomion 20 kohdassa, siltä osin kuin on kyse työntekijöiden matka-ajasta työnantajalle kuuluvalla ajoneuvolla työnantajan vahvistaman lähtöpaikan ja niiden luontoalueiden välillä, joilla työntekijät hoitavat tehtäviään, ja onko kyseistä aikaa näin ollen pidettävä direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna työaikana.

25 Työajan käsitteen ensimmäisestä osatekijästä, jonka mukaan työntekijän on suoritettava toimintaansa tai tehtäviään, unionin tuomioistuin on jo katsonut, että työntekijöiden on katsottava harjoittavan toimintaansa tai tehtäviään sinä aikana, jona he matkustavat kotipaikkansa ja asiakkaidensa toimipaikkojen välillä, koska tällaiset matkat ovat välttämättömiä, jotta he voisivat toteuttaa heiltä vaadittuja teknisiä työsuorituksia näiden asiakkaiden luona. Näin ollen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa olevien työntekijöiden on katsottava suorittavan toimintaansa tai tehtäviään tällaiseen matkaan käytettynä aikana (ks. tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, 32 ja 34 kohta).

26 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että asianomaiset työntekijät hoitavat tehtäviään luontoalueilla, jotka sijaitsevat koko Valencian itsehallintoalueella, tarkemmin sanottuna erilaisilla luonnonsuojelualueilla. He eivät siirry suoraan kotipaikastaan heille osoitetulle työmaalle vaan heidän on lähdettävä VAERSAn määrittämästä lähtöpaikasta tiettynä ajankohtana. Tästä lähtöpaikasta eli niin sanotusta tukikohdasta heidän on matkustettava yhdessä muiden yksikkönsä jäsenten kanssa VAERSAn omistamassa ajoneuvossa, jota kuljettaa VAERSAn työntekijä ja jolla kuljetetaan myös kyseisten töiden suorittamiseen tarvittavaa kalustoa. Kun nämä työntekijät lopettavat työnteon, heidät kuljetetaan kyseisellä ajoneuvolla työmaalta tukikohtaan, josta he siirtyvät kotipaikkaansa omin keinoin. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee lisäksi, että nimetyille esihenkilöille ilmoitetaan joka kuukausi muun muassa kyseisen työmaan tarkka sijainti.

27 Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtäviin kuuluvista tarkistuksista muuta johdu, tästä seuraa, että työnantaja, joka osoittaa muun muassa kuljetusvälineen, matkan lähtö- ja paluupaikan ja -ajan sekä määränpään eli työmaan, vahvistaa näiden biodiversiteetistä huolehtivien työntekijöiden siirtymiseen liittyvät tarkemmat ehdot. Näin ollen kyseisillä työntekijöillä ei ole kiinteää ja tavanomaista työskentelypaikkaa. Heidän on välttämättä matkustettava työsopimuksessa määrättyjen työsuoritusten suorittamiseksi työnantajan määräämiä matkustamista koskevia ehtoja noudattaen.

28 Näissä olosuhteissa tällaisten matkojen on katsottava liittyvän erottamattomasti työntekijöiden asemaan biodiversiteetistä huolehtivina työntekijöinä ja siten liittyvän heidän toimintansa harjoittamiseen. Näin ollen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa olevien työntekijöiden on katsottava harjoittavan toimintaansa tai tehtäviään sinä aikana, jonka he käyttävät siirtyessään työpäivän alkaessa työnantajansa määrittämästä paikasta työmaalle, jossa he suorittavat tehtäviään, ja työpäivän päättyessä sieltä takaisin ensin mainittuun paikkaan.

29 Direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun työajan käsitteen toisesta osatekijästä, jonka mukaan työntekijän on oltava työnantajan käytettävissä tuona aikana, unionin tuomioistuin on katsonut, että ratkaiseva seikka on se, että työntekijä on velvollinen olemaan fyysisesti läsnä työnantajan osoittamassa paikassa ja siellä työnantajan käytettävissä voidakseen välittömästi suorittaa ne työsuoritukset, joita kulloinkin tarvitaan (tuomio 10.9.20215, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Jotta työntekijän voitaisiin katsoa olevan työnantajansa käytettävissä, hänet on siis pitänyt asettaa sellaiseen asemaan, jossa hänellä on oikeudellisesti velvollisuus noudattaa työnantajansa ohjeita ja harjoittaa tälle toimintaa (tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C 266/14, EU:C:2015:578, 36 kohta).

31 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä sitä vastoin ilmenee, että työntekijöillä oleva mahdollisuus järjestää ajankäyttönsä ilman suurempia velvoitteita ja keskittyä omiin asioihinsa on seikka, joka on omiaan osoittamaan, ettei tällainen ajanjakso ole direktiivissä 2003/88 tarkoitettua työaikaa (tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C 266/14, EU:C:2015:578, 37 kohta).

32 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kun asianomaiset työntekijät matkustavat tukikohdasta paikkaan, jossa työsopimuksessa tarkoitettu luonteenomainen työsuoritus suoritetaan, ja käänteisesti tästä paikasta tukikohtaan, heidän on noudatettava työnantajansa ohjeita. Juuri tämä työnantaja nimittäin määrää henkilöstönsä tulemaan tukikohtaan, jonka sijainnin kyseinen työnantaja määrittää, määrättynä ajankohtana matkustaakseen yhdessä samalle työnantajalle kuuluvalla ajoneuvolla, jota kuljettaa työnantajan työntekijä kyseiseen paikkaan saakka.

33 Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, on katsottava, että matkaan tarvittavana aikana, jota useimmiten on mahdotonta lyhentää, kyseisillä työntekijöillä ei ole mahdollisuutta vapaasti määrätä ajastaan eikä keskittyä omiin asioihinsa, joten he ovat näin ollen työnantajiensa käytettävissä (ks. vastaavasti tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, 266/14, EU:C:2015:578, 39 kohta).

34 Näin ollen näiden työntekijöiden on katsottava olevan kyseisten matkojen aikana työnantajansa käytettävissä, joten direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetun työajan käsitteen toinen osatekijä täyttyy nyt käsiteltävässä asiassa.

35 Tämän käsitteen kolmannesta osatekijästä, jonka mukaan työntekijän on tehtävä töitä kyseisen ajanjakson aikana, unionin tuomioistuin on katsonut, että jos työntekijä, jolla ei ole enää kiinteää työn suorittamispaikkaa, suorittaa tehtäviään asiakkaan luokse tai sen luota tekemänsä matkan aikana, hänen on myös katsottava tekevän työtä tämän matkan aikana. Koska liikkuminen on erottamaton osa sellaisen työntekijän asemaa, jolla ei ole kiinteää tai tavanomaista työn suorittamispaikkaa, tällaisten työntekijöiden työpaikkaa ei näet voida rajata näiden työntekijöiden konkreettisten toimenpiteiden suorituspaikkaan heidän työnantajansa asiakkaiden luona (tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, 266/14, EU:C:2015:578, 43 kohta).

36 Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtäviin kuuluvista tarkistuksista muuta johdu ja kuten tämän tuomion 27 ja 28 kohdasta ilmenee, on katsottava, että asianomaisilla työntekijöillä ei ole tukikohdasta kyseiselle työmaalle ja sieltä takaisin tukikohtaan suuntautuvien matkojen aikana kiinteää työskentelypaikkaa ja että he harjoittavat toimintaansa tai tehtäviään.

37 Edellä esitetystä seuraa, että kyseisten matkojen aikana kyseisten työntekijöiden on katsottava tekevän työtä, joten myös direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetun työajan käsitteen kolmas osatekijä täyttyy nyt käsiteltävässä asiassa.

38 Kaiken edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2003/88 2 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, että aikaa, joka on käytetty meno- ja paluumatkoihin, jotka työntekijöiden on tehtävä yhdessä työnantajansa määrittämänä ajankohtana ja työnantajalle kuuluvalla ajoneuvolla siirtyäkseen tietystä tämän työnantajan

määrittämästä paikasta paikkaan, jossa kyseisten työntekijöiden ja tämän työnantajan välisessä työsopimuksessa määrätty luonteenomainen työsuoritus suoritetaan, on pidettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna työaikana.

Oikeudenkäyntikulut

39 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kuudes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 2 artiklan 1 alakohtaa

on tulkittava siten, että

aikaa, joka on käytetty meno- ja paluumatkoihin, jotka työntekijöiden on tehtävä yhdessä työnantajansa määrittämänä ajankohtana ja työnantajalle kuuluvalla ajoneuvolla siirtyäkseen tietystä tämän työnantajan määrittämästä paikasta paikkaan, jossa kyseisten työntekijöiden ja tämän työnantajan välisessä työsopimuksessa määrätty luonteenomainen työsuoritus suoritetaan, on pidettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna työaikana.

Allekirjoitukset